

Jaargang 42

Nummer 4

Juni 2011

Prijs € 6,20

Politiek en media

Maatschappij & Politiek

Vakblad voor
Maatschappijleer

Krant in de Klas
de bron voor media-educatie

heet voortaan

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

Oude media versus nieuwe media? Nieuwsmedia!
Prachtige en praktische bronnen voor wie de les wil verbinden aan de werkelijkheid buiten school of wil werken aan taalvaardigheid.

Maak nu tijd voor de actualiteit en gebruik nieuwsmedia bij uw les.

Kosteloos aan te vragen via www.nieuwsindeklas.nl
(ook voor gratis lesopdrachten).

Redactioneel

Bepak de relatie tussen politiek en media tot die tussen politici en media en vraag je af wat dan in het oog springt. Die vraag lijkt onmiddellijk te moeten worden opgesplitst naar typen media. Televisie? Meer nadruk op uiterlijke presentatie en reductie van politieke argumentaties tot goed bekende oneliners. Internet (Hyves, blogs, Facebook)? Vermenging van het politiek opiniërende met het persoonlijke. Twitter? Soms *sweeping statements* (Wilders), maar meestal oppervlakkige schijnintimiteit om de persoon voor de politicus te laten schuiven ('Vandaag rijst met saté, lekker.').

In Nederland houden politieke spindoctors hun kaken stijf op elkaar. In de Verenigde Staten maakte ik er een keer een mee, die een college kwam opluisteren. Een greep uit zijn lessen voor politici. In debat met een opponent nooit ja-knikken als deze aan het woord is, maar fronsen en nee-schudden. Op je hakken staan met je schouders recht; nooit je schouders laten afzakken. Wek een energieke, maar ontspannen indruk. Studeer een vlotte grap en een paar pakkende oneliners in. Laat nooit een stilte vallen als je om een reactie wordt gevraagd, ook al heb je bedenktijd nodig. Kraam desnoods onzin uit, terwijl je tegelijkertijd nadent over de juiste reactie. Als een vraag je niet bevalt, gewoon antwoord geven op een andere, je niet tot de vragensteller wendend, maar tot de camera. Geef altijd even een inkijkje in je persoonlijke leven, althans het beeld dat je daarvan wilt scheppen.

Natuurlijk hield hij de gemener trucs voor zichzelf. Was het Jack de Vries die Jan Peter Balkenende influisterde Wouter Bos in een debat te overrompelen met een grove belediging ('U bent een draaikont en een leugenaar.'), om er daarna voor te zorgen dat die eindeloos in de media bleef *spinnen*? Fatsoen moet je doen, maar daar hoeft je onfatsoen kennelijk niet om te laten.

Naast veel anders in dit nummer vindt u stukken over de wederzijdse invloed van politiek en politici enerzijds en (nieuwe) media anderzijds, en wat daar in lessen mee zou kunnen worden gedaan.

Hans van der Heijde

Inhoud

Nieuwe media, nieuwe mores	4
<i>De invloed van nieuwe media op de politiek</i>	
'Zij deden het ook!'	6
<i>De publieke omroep van neorechts</i>	
Gitaar of software?	8
<i>Onderwijs dreigt aansluiting met digitale leerling te missen</i>	
Klimaatverandering en andere dingen die ze ons doen willen geloven	10
<i>Complottheorieën in de klas</i>	
Zij hebben het toch echt van ons...	12
<i>Haagse verhoudingen in de maatschappijleerles</i>	
Is er leven na de politiek?	13
<i>Weinig topbanen voor veel oud-politici</i>	
Pilot belicht	15
<i>Nieuws over de pilot Maatschappijwetenschappen</i>	
RUBRIEKEN	
Grom	9
De werkvloer	16
<i>Johan Crujff</i>	
Geknipt	17
Lesmateriaal	18
<i>Lesmateriaal 2.0</i>	
Recensie	20
NVLM	22
Gesignaleerd	23

Nieuwe media, nieuwe mores

Wolter Blankert

Begin dit jaar maakte de Nederlandse politiek kennis met de macht van de nieuwe media. Marianne Thieme (Partij voor de Dieren) plaatste een filmpje van enkele minuten over ritueel slachten op YouTube en in recordtijd wist zij een Kamermeerderheid ervan te overtuigen dat daar een einde aan moest komen.

Marianne Thieme bracht haar filmbeelden onder de aandacht van de leden van de Tweede Kamer. De parlementariërs huiverden bij het zien van een dier in doodsnood en sloegen aan het twitteren, legden de zaak voor aan hun vrienden op Facebook en vulden hun weblogs met hun afkeurend commentaar, met als centrale vraag: 'Wat vind jij hier nou van?'. Het leuke van de nieuwe media is dat gemakkelijk valt te peilen wat men ervan vindt. Een goed politicus sluit zich vervolgens aan bij de aldus ontstane *communis opinio*. Natuurlijk vonden alle vrienden dat deze manier van slachten *middeleeuws* is en dat er daarom snel een wet moet komen om er een eind aan te maken. Zo kwam er een initiatiefwet tot stand die in recordtempo bijna kamerbrede steun wist te verwerven.

Ritueel

Bij al dit twitteren ontbrak de ruimte voor de nuance. Het schokeffect van de beelden (de macht van YouTube) doet kunstmatig aan, want vrijwel elke film over een ver land brengt een traditionele slachtpartij in beeld, van geit, varken of minimaal een kip, om de filmkijker te behagen. Verschil tussen traditioneel (het is nog een wonder dat Albert Heijn het niet als *biologisch* aanprijst) en

ritueel slachten is er nauwelijks. Of gruwelijk lijden gedurende tachtig seconden (vastgesteld door wetenschappers) de ergste misstand in onze samenleving is, kan worden betwijfeld. Het 'ondragelijke en uitzichtloos' lijden bij de mens moet doorgaans minimaal enkele weken duren, voordat de euthanasiearts van de politiek in actie mag komen. Een beetje kritische parlementa-

riër had op zijn minst om een vergelijkbaar filmpje in een gewoon slachthuis moeten vragen, waar de dieren bepaald niet kwispelstaartend hun verdoving tegemoet treden ('... een pen door hun kop', zoals staatssecretaris van Landbouw Henk Bleker plastisch omschreef). Een schot hagel of een niet meteen dodelijke kogel van de jager veroorzaakt leed van langere duur (de VVD zal niet snel meewerken aan een jachtverbod), terwijl de kat ook heel wat meer tijd uitrekt om zijn prooi te martelen (onze poesjes maken jaarlijks meer slachtoffers dan de rituele slachter). De 'vrijheid van godsdienst' telde alleen voor de christelijke partijen, terwijl het meer laag-bij-de-grondse argument dat een democratie rekening houdt met minderheden, geheel ontbrak binnen dit twittergeweld. Een discussie in de krant, bijvoorbeeld in *NRC Handelsblad*, de 'slijpsteen van de geest', heeft nooit tot een dergelijk snel resultaat geleid. Daar ontbreekt de mogelijkheid om elkaar zo snel te vinden en te overtuigen en tussen de bedrijven door de meetwitterende achterban te peilen.

Media

Bij de meer serieuze zaak van de *Arabische revolutie* spelen de nieuwe media een cruciale rol. Via deze media kan men elkaar vinden, van gedachten wisselen, tijdstip en plaats van samenkomst bepalen en vooral nog aanpassen. Hierbij kan

Fragment uit het filmpje tegen ritueel slachten (Bron: Nicolaas G. Pierson Foundation / YouTube)

de relativerende kanttekening worden geplaatst dat er vroeger ook revoluties optraden en dat ook toen mensen prima in staat waren elkaar te vinden om een menigte te vormen. Toch doet dat niets af aan het feit dat nu de nieuwe media daarbij een belangrijk hulpmiddel vormen. Een volgende stap zal ongetwijfeld zijn dat onderdrukkende overheden er alles aan gaan doen om het gebruik daarvan te verstoren, door middel van blokkades of door de verspreiding van misinformatie. Tot op heden lijkt echter alleen de Chinese overheid over voldoende *whizzkids* te beschikken om dat met enig succes te doen.

Er bestaat geen objectieve redenen meer om voor de nieuwsvoorziening de krant open te slaan.

Flexibiliteit

De meer statische traditionele media lijken het af te leggen tegen de flexibiliteit van alle mogelijkheden op internet: zowel nieuwssites van grote klasse als sociale netwerken waarbinnen men elkaar bijpraat en van commentaar voorziet. De razendsnelle ontwikkeling van deze sociale netwerken brengt de ervaren journalist Bart van Oortmerssen ertoe te voorspellen dat de krant binnen vijf jaar het loodje zal leggen¹. Of voorspellingen uitkomen blijft per definitie onvoorspelbaar. Al rond 1930 verdrong de radio de krant als primaire nieuwsbron, maar desondanks maakten de dagbladen na de oorlog een bloeiperiode met steeds grotere oplagen door. Rond 1960 begon de televisie gemeengoed te worden, maar ook daarvan ondervonden de kranten in financiële zin aanvankelijk weinig hinder. Wel verloor de krant veel terrein aan de televisie bij de wisselwerking tussen politiek en media. Na 2000 is er wel sprake van duidelijk dalende oplagecijfers bij de betaalde pers, die deels aan de opkomst van gratis bladen wordt toegeschreven, maar vooral toch aan internet (dat ook een steeds groter deel van de adverten-

tiebaten opeist). De krantenlezer wordt steeds ouder en zou daarmee tot een uitstervend ras behoren. Bij dit soort voorspellingen ziet men nog wel eens over het hoofd dat jongeren (hopelijk) ook ouder worden en mogelijk het gedrag van de vorige generatie kopiëren. Vooralsnog valt een wereld zonder krant en boek moeilijk voor te stellen, maar dat kan aan een gebrek aan voorstellingsvermogen liggen.

GeenStijl

Beziet men de huidige mogelijkheden, dan bestaat er geen objectieve reden meer om voor de nieuwsvoorziening de krant open te slaan. Ook voor wie geen zin heeft om tal van weblogs door te pluizen of het geklets van vrienden te volgen, biedt internet tal van *traditionele* mogelijkheden. Er zijn gedegen websites van kranten en omroepen, waarbij *BBC News* bijzonder uitgebreide informatie geeft. De wereld ligt letterlijk aan onze voeten, met Engelstalige websites uit vele landen, waaronder de Arabische zender *Al Jazeera* (uit Qatar) de nodige (terechte) faam heeft verworven. Wie heeft echter tijd en zin om na een drukke werkdag al die mogelijkheden regelmatig te benutten? Om die reden genieten *lichtere* websites als *GeenStijl* en *MSN-nieuws* een grote populariteit. *GeenStijl* bracht op 16 april een *interessant* bericht over het Tweede Kamerlid Fleur Agema (PVV) als belangrijkste nieuws (zie kader). Op dezelfde dag berichtte *MSN-nieuws* (de favoriete openingspagina bij de gebruikers van *Explorer* en daarmee een van de meeste bekeken websites) uitvoerig over Joran van der Sloot, die in tegenstelling tot eerdere berichten razend populair schijnt te zijn bij zijn collega-gevangenen in Peru. Voor *MSN-nieuws* leveren vooral *Bekende Nederlanders* belangrijke nieuwsfeiten op. De mogelijkheid van interactiviteit wordt zinvol benut door interessante opinies en nieuwsfeiten te spuien, in de trant van: 'Stort dat geld van die bruidsjurk maar op mijn rekening, het is een wonder dat die maketel nog leeft'. Het is kortom niet allemaal zware kost, maar ook de oude media laten een brede schakering zien.

Agema doet onbekende LPF-knakker

In de categorie vuige oncontroleerbare irrelevante niet ter zake doende flauwekulgeruchten uit politiek Den Haag die desondanks te leuk zijn om helemaal dood te negeren: Fleur Agema heeft een vriendje! Balen voor heel conservatief-rechtsfappend Nederland. De meest begeerde single van *RechtsBlond* schijnt volgens de tamtam weer *in love* te zijn. Na jarenlang (sinds 6 mei 2007) gedisciplineerde onthouding ten faveure van Geert deelt ze de klamme lappen weer. Jazeker: Boerderij Agema heeft besloten haar onbemide akker te laten besproeien. De dorre PVV-orchidee wordt eindelijk weer bevochtigd. (Bron: *GeenStijl*, 16 april 2011)

Lessuggestie

Onder het kopje 'Nieuws' biedt internet zo voor elk wat wils. Voor leerlingen is het van groot belang een website te kunnen beoordelen. U kunt daarvoor een tiental websites selecteren en die door leerlingen laten beoordelen op grond van criteria als: echt nieuws of meer ontspanning, betrouwbaarheid en wel/niet vanuit een bepaalde invalshoek. Het spreekt vanzelf dat de mogelijkheden veel groter zijn als de Engelse taal geen probleem vormt. Een andere mogelijkheid is om uit te laten zoeken hoe een bepaald nieuwsitem op verschillende websites wordt behandeld. In principe kan het ook interessant zijn als leerlingen weblogs van politici analyseren, maar het valt niet mee voldoende goed bijgehouden weblogs te vinden. ◀

Noot

1. Wolter Blankert, 'Haalt de krant 2020. Anna van Rijn-lezing 2010 over de toekomst van de geschreven pers', in: *Maatschappij & Politiek*, 42 (mei 2011) nr. 3, p.7.

Wilt u op dit artikel reageren, stuur dan een e-mail naar:
w.blankert@maatschappijenpolitiek.nl.

'Zij deden het ook!'

Hans van der Heijde

Neorechts heeft zich een dominante positie op de publieke debatvloer weten te verwerven. Neorechtse preoccupaties beheersen de discussieagenda en neorechts bepaalt in steeds sterker mate de toon en het idioom van het debat. Dankzij *De Telegraaf* en een welwillende cultuurminister Ronald Plasterk heeft neorechts inmiddels zijn eigen publieke omroep: Wakker Nederland (WNL). Na een rustige start gaat WNL het nu anders aanpakken, kondigde de *anchorman* Joost Eerdmans aan.

Een belangrijke inspiratiebron voor de wijze waarop neorechts in Nederland zich in de media wil manifesteren, vormt de Amerikaanse, neorechtse spreekbuis bij uitstek, *Fox*, waarvan de nieuws- en opinieprogramma's zich door ongebreidelde verbale agressie kenmerken. *Fox* heeft de klassieke journalistieke mores radicaal overboord gezet. Dat in hun verslaggeving en hun commentaren van onpartijdigheid, objectiviteit en hoor- en wederhoor geen sprake is, bestrijden de makers van de radio- en televisienieuws-shows van *Fox* in het geheel niet.

Fox

Fox meent verwickeld te zijn in een heuse *culture war* en onpartijdige oorlogvoering bestaat nu eenmaal niet. Tegen wie voeren ze dan oorlog? Tegen de *liberals*. De *liberals*, niet te verwarren met onze liberalen, mogen weliswaar redelijke mensen lijken, maar zijn in de ogen van *neorechts* in feite radicaal linkse stiekemerds, die met hun immer geheven moralistische vingertjes Amerika permanent hersenspoelen. De *liberals* zijn die babyboomers die, profiterend van de welvaart van de jaren zestig (tot

stand gebracht door een zwijgende meerderheid van hun hardwerkende, gewone Amerikaanse ouders, wil het stereotiepe beeld) de universiteiten konden bezoeken. In plaats van zich dankbaar te tonen, zetten ze Amerika vanaf midden jaren zestig op stelten met links activisme en hielpen de communisten een handje bij de onderwerping van Indo-China (Vietnam!). Eenmaal een bul op zak, begonnen ze massaal aan hun mars door de instituties om de overheidsbureaucratie, het onderwijs en de media naar hun hand te zetten en goed

Neorechtse drenkelingen

kunnen rekenen op een reddingsboei, linkse kerkgangers worden overvaren.

gesalarieerd – op kosten van de belastingbetaler! – de verspreiding van het linkse gif voort te zetten. Feminisme, *affirmative action*, milieubeleid, *big government*, *soft on crime*, *gun control*, repressieve politieke correctheidsregels, noem maar op: allemaal koeken, gebakken van het verstikkende linkse deeg. Van al die linkse koekenbakkers werd – en wordt! – niet één door neorechts zo erg gehaat als (Bill) Clinton. Geen *Fox*-presentator slaagt erin die naam zonder schuimbekken uit te spreken. Natuurlijk moet ook Barack Obama het ontgelden. Bijvoorbeeld door de valse suggestie levend te houden dat hij eigenlijk geen Amerikaan is en eigenlijk wél een moslim. Obama houdt Bill Clinton op afstand, althans voor het oog van de camera's, maar zouden ze al te vaak op een hartelijke omhelzing worden betrapt, dan wed ik dat *Fox* het gerucht in omloop brengt dat Obama eigenlijk een van Bills onechte kinderen is.

Wakker Nederland

Terug naar Nederland, waar alles later gebeurt en op een schaalverhouding van Dinky Toy staat tot Cadillac. Waar Amerika *Fox* heeft, daar heeft Nederland nu *Wakker Nederland*. Maar pas op: WNL mag dan klein en braafjes van start zijn gegaan, als het aan WNL-presentator Joost Eerdmans (voormalig LPF-Kamerlid, thans wethouder van Capelle a/d IJssel voor Leefbaar Capelle) ligt, moet WNL het Nederlandse *FoxNews* worden. Dat wil zeggen: zichzelf geen beperkingen opleggen die voortvloeien uit het respecteren van journalistieke mores, maar selectief en met verbaal geweld neorechtse geluiden rondtoeteren. Selectief? Eerdmans gaf zelf een voorbeeld. Hij had zich erover verbaasd dat juist WNL een scoop had met het nieuwtje dat het geachte Tweede Kamerlid Eric Lucassen (PVV) treurige smetjes op zijn curriculum vitae had; gevolg van de hufferige kant van zijn karakter. Nee, dat zou Eerdmans als WNL-anchorman niet overkomen: een PVV'er en dus een lid van de eigen neorechtse parochie aan de schandpaal nagelen. Dat moest de VARA maar doen. Kortom, met Eerdmans aan het roer kunnen neorechtse drenkelingen rekenen op een reddingsboei, maar worden linkse kerkgangers overvaren.

Rooie Haan

Nieuwsgierig naar deze nieuwe, militante, agitprop-achtige WNL-aanpak nodigde het VARA-programma *De Wereld Draait Door* (DWDD) een uitgelezen gezelschap van WNL-coryfeeën uit om een toelichting te geven; onder hen Joost Eerdmans en voormalig *Telegraaf*-societywatcher Thomas Lepeltak (*Stan Huygens Journaal*). Eerdmans vond nog steeds dat er niets mis was met zijn opvatting: 'als anchorman van een neorechtse nieuwsshow ga je geen nieuws brengen waar ook links plezier aan zou kunnen beleven'. In het rommelige tafel-debatje dat volgde deed Lepeltak een interessante duit in het zakje. Wist men wel dat Jan Nagel, toen hij voor de VARA de politieke radioshow *In de Rooie Haan* verzorgde, politici van links wél, maar rechtse en confessionele politici niet de discussievragen van tevoren liet inzien? Hier is een historische toelichting vereist. *In de Rooie Haan* was vooral in de tweede helft van de jaren zeventig van de vorige eeuw een populaire politieke radioshow met interviews en debatten, afgewisseld met muziek en vaste bijdragen, waaronder resultaten van opiniepeilingen en beursberichten over de marktprijzen van wiet. Bedenker en eindredacteur was Jan Nagel, in een later leven oprichter van Leefbaar Hilversum en daarna van een hele trits andere partijen, recentelijk nog van een nieuwe ouderenpartij. Wat Lepeltak in DWDD memoreerde is juist: deze Nagel haalde ruim dertig jaar geleden in die radioshow gemene streken uit. Lepeltak was daar nog

steeds boos over. Terecht, want zulke streken zijn verwerpelijk, maar dat was niet de conclusie die oud-journalist Lepeltak trok. Als Nagel daar dertig jaar geleden mee weg kon komen, dan behoren nu ook WNL en Eerdmans daarmee weg te kunnen komen, wilde hij maar even zeggen!

'Als anchorman van een neorechtse nieuwsshow breng je geen nieuws waar ook links plezier aan zou kunnen beleven.'

Conclusies

Daaruit vallen op hun beurt meerdere conclusies af te leiden. Ten eerste: Lepeltak (en andere WNL-coryfeeën?) argumenteert op een infantiel jij-bakniveau: 'Hij deed het ook, dus mogen wij het ook doen!'. Ten tweede: Lepeltak begrijpt het standpunt van Eerdmans niet: als Leefbaar-oprichter van het eerste uur is de Nagel van na de VARA en de PvdA toch op zijn minst annex aan Lepeltaks en Eerdmans' eigen club? Ten derde: wat zit de frustratie diep. Na dik dertig jaar nog met de trukendoos van Nagel op de proppen komen, dat moet wel duiden op een zorgvuldig gekoesterde haat tegen het links van toen en de associatie daarvan met het links van nu. Nog een wonder dat de WNL-heren zich door

DWDD lieten strikken (Zouden ze hebben geëist eerst de vragen te mogen inzien?). Overigens is ook hier duidelijk hoe sterk de parallellen zijn met de Amerikaanse neoconservatieve ressentimenten die Fox als spreekbuis dient. Ten vierde: Eerdmans cum suis beogen van WNL (een publieke omroep en dus gefinancierd door de belastingbetaler) een neorechtse propagandazender te maken: nieuwsselectie, puur op basis van politieke voorkeur en hetgeen door de selectie komt verbaal stevig bijkleuren met behulp van een militant, neorechts idioom. Goed beschouwd zou dat leiden tot een neorechtse televisievariant van *De Waarheid*, de al lang verscheiden krant van de Communistische Partij Nederland en als zodanig louter vehikel voor verspreiding van de eigen partij-ideologie, alleen in eigen kring serieus genomen en daarbuiten volkomen genegeerd.

Trapauto

Vier maanden na het aantreden van Eerdmans blijkt het allemaal nogal mee te vallen. Om de automobielmetafloor nog even voort te zetten: bij de Hummers van Fox steekt Eerdmans af als een trapautootje. Dat is niet sarcastisch-denigrerend bedoeld. Eerdmans lijkt helemaal niet in staat tot de schuimgebekte verbale agressie van het Fox-soort. Dat pleit voor hem. Trouwens, het gros van de Nederlandse kijkers zou bij zulk vertoon in het gunstigste geval denken dat het naar grappig bedoelde, cabaretesk-satirische typetjesmakerij zit te kijken. Eenmaal duidelijk geworden of gemaakt dat het om serieuze opiniëring gaat, zal het snel een andere zender opzoeken. Inmiddels heeft PVV'er Lucassen een stok gevonden om de media te slaan: dankzij de media – WNL dus voorop – hebben anderen met hufterige karaktertrekken (hebben we daar zoveel van in Nederland?) zijn brievenbus weten te lokaliseren en zeiken nu bij hem naar binnen. Misschien aanleiding voor een WNL-nieuwsittempje en goedmakertje jegens Lucassen? Bijvoorbeeld: 'Politie geeft niet thuis bij brievenbustereur van linkse zeikers tegen PVV-Kamerlid'? ◀

Wilt u op dit artikel reageren, stuur dan een e-mail naar: h.vanderheijde@maatschappijenpolitiek.nl.

Uitgesproken WNL-presentator Joost Eerdmans

Gitaar of software?

Radboud Burgsma

Met onderwerpen uit hun belevingswereld (populaire sport, trend, band of actualiteit) trekt een docent de aandacht van zijn leerlingen. Wat populair is bij leerlingen, verandert echter snel. Bovendien is de analoge wereld definitief ingeruild voor de digitale omgeving, met alle gevolgen voor het onderwijs van dien. De mentaliteit van de docent en de structuur van de examens moeten veranderen, wil het onderwijs de *cultural lag* met leerlingen niet nog dieper zien worden.

Het kennisaanbod van het huidige, algemeen vormend onderwijs is voornamelijk gericht op verleden en heden. Het curriculum kenmerkt zich door *leren voor de zekerheid*: het vullen van het brein met kennis voor het geval die kennis nodig is. Of deze ooit nodig zal zijn blijft de vraag. De gewenste informatie is immers bijna altijd letterlijk binnen handbereik door de smartphone, Ipad, laptop enzovoorts. In de digitale wereld waarin de gemiddelde leerling nu leeft is een geheel ander curriculum met bijbehorende didactiek nodig; een curriculum dat is gericht op *leren op het moment zelf* en *net op tijd*. Hoe de oude analoge wereld zich tot de nieuwe digitale verhoudt, illustreert een experiment van Marco Torres, docent Maatschappijleer en *technology director* op San Fernando High School in Los Angeles County.

Vuvuzela

Torres liet enkele professoren en eerstejaars studenten een fragment zien van een voetbalwedstrijd van het wereldkampioenschap in Zuid-Afrika (2010). In het fragment overstemden de vuvuzela's de commentatoren. Beide groepen werd gevraagd het geluid van de vuvuzelas te elimineren. Beschikbaar waren onder

meer internet, een Ipad en een computer. De aanpak van beide groepen was verrassend. Na een grondige analyse vroegen de professoren of ze gebruik mochten maken van een oscilloscoop, een analogo apparaat dat frequenties kan meten. Helaas was die niet voor handen en daarmee strandde het onderzoek van de professoren. Hoe nu verder? De studenten raadpleegden eerst Wikipedia. Dat kon vertellen dat de vuvuzela een monotoon Bb3-geluid (Bm13) produceert. Bb heeft een frequentie van

'If we teach today's students as we taught yesterday's, we rob them of tomorrow'

John Dewey (1859–1952)

ongeveer 466.164 Hz. Nu was het zaak om de beelden van het geluid te scheiden. Hiervoor werden instructiefilmpjes (*Howto's*) op YouTube gebruikt. De gratis software uit het instructiefilmpje werd gedownload en toegepast. Met behulp van een ander programma werden frequenties geëlimineerd. Wat restte was het koppelen van het aangepaste geluidsfragment aan de film en de opdracht was uitgevoerd.

Digitaal

Waar de professoren een traditionele analoge aanpak prefereerden, kozen de studenten ervoor om werkende weg kennis op te doen met digitale middelen. Dat is kenmerkend voor jongeren van nu. Ze kiezen een digitaal medium bij de vraag waarop ze het antwoord zoeken. Met die wijze van probleembenadering zal het onderwijs iets moeten doen. Een herbezinning op de huidige vorm van examinering en inhoud van die examens moet zeker plaatsvinden, wil de aansluiting op de digitale wereld niet worden gemist. In grote lijnen komt het neer op de vraag wat docenten willen dat leerlingen weten en wat leerlingen met die kennis kunnen? Kennis blijft noodzake-

Foto: Jason Bagley

lijk, maar die kennis moet er op gericht zijn om tot oplossingen voor (nieuwe) problemen en (nieuwe) uitdagingen te komen. Kaders en verbanden zijn daarbij belangrijker dan details, want details zijn met enkele klikken beschikbaar.

Kennen en kunnen

Voor de leerling in een gedigitaliseerde informatiemaatschappij is kennis van en vaardigheid binnen het proces van het vinden van informatie even belangrijk als de informatie zelf. In plaats van de hersenen met ballastkennis te vullen moet het accent liggen op het leren onderzoeksvragen te stellen en informatie te zoeken, te beoordelen, te waarde- ren, te verwerken en te gebruiken. Dit leren bestaat in essentie uit het voorleg- gen van vragen en kwesties, die ze op hun eigen manier, met gebruik van digi- tale middelen, moeten beantwoorden of oplossen. De kennis die docenten van te voren in de hoofden willen stoppen moet aansluiten bij de uitdagingen van het heden en de toekomst.

Muziek

Een neefje van veertien liet me op de lpad muziek beluisteren. Het klonk goed. 'Zelf gemaakt', zei hij trots. Dat is vreemd, want hij bespeelt geen enkel muziek- instrument. Ik moest meteen aan mijn collega Muziek denken, die vanaf de eer- ste klas alle leerlingen een analoog instrument (de gitaar) leert bespelen. Het doel is om na het leren bespelen van het instrument zelf muziek te compone- ren. Voordat de leerling een beetje geluid uit een gitaar krijgt, moet hij eerst weten hoe de hals werkt, wat de akkoor- den zijn en hoe de snaren moeten wor- den aangeslagen. Dat is niet per se nodig als het maken van muziek het uiteindelijke doel is. Vervang de gitaar door software en nieuwe techniek, ver- streek een concrete opdracht (bijvoor- beeld: bedenk een tune voor een televisieprogramma) en geniet van de resultaten. Natuurlijk krijgt de leerling die graag een analoog instrument wil leren bespelen daartoe alle gelegen- heid – reken maar dat hij zijn composi- tie digitaal gaat opnemen. ◀

Wilt u op dit artikel reageren, stuur dan een e-mail naar: r.burgsma@maatschappijenpolitiek.nl.

Foto: Koen van Rossum

Oefening in mildheid

Zoals ik geen brandweerman bleek te zijn toen ik eindelijk groot was, zomin ben ik mild nu ik oud ben. Een leven heeft zijn eigen, eigenwijze verloop. Voor brandweerman is het te laat, maar mild worden, dat is nog wel te doen. Je moet geestelijk fit zijn en het weer moet meewerken, maar verder is het een kwestie van de knop omzetten.

Laat ik eens iets uitproberen. De elk jaar verder stijgende cijfers voor het schoolonderzoek weten de almaar dalende cijfers voor het centraal schriftelijk keurig te compenseren. Vanaf nu noem je dat geen *fraude* meer, maar *gezonde bedrijfsvoering*.

Nog een: hoge bonussen voor bestuurders van met belastinggeld gefinancierde of overeind gehouden instellingen. Je denkt niet langer: 'Wat een schurken', maar 'Wat blijven die heren keurig binnen hun contract!'

Een laatste dan. Je struikelt in de Amsterdamse Jordaan over de toeristen, die hardnekkig in groepen de volle straatbreedte benutten. Youp van 't Hek riep eens een shoppend gezelschap dagjesvrouwen toe: 'Hebben jullie in Ommen geen HEMA?' In je milde modus erger je je niet aan dat toerisme, maar vind je het juist heel gezellig en ook nog goed voor de stedelijke economie.

Nee, zulke laffe standpunten passen mij niet. Van oudjes verwachten dat ze mild zijn in hun oordeel, dat lijkt me een vorm van afschrijven, van dumpen. Opa woont nu in het bijhuisje en mag zich niet meer met het boerenbedrijf bemoeien. Opmerkingen mag hij nog maken, aanmerkingen niet. Aan een pijpje trekkend over de heg toekijken en af en toe, op verzoek, de stal aanvegen, dat is oké. Oma past gratis op de kleinkinderen. Maar oh wee als ze kritiek heeft op hoe haar schoondochter het huishouden runt!

Bij nader inzien blijf ik liever scherp.

Grom

g.vanrossum@maatschappijenpolitiek.nl

Klimaatverandering en andere dingen die ze ons doen willen geloven

Christine Elout

De leerlingen van Christine Elout houden zich nauwelijks bezig met de actualiteit. Willen ze iets van het nieuws meekrijgen, dan moet het wel een grote gebeurtenis zijn; een gebeurtenis waar alle kranten dagen lang over berichten, of een gebeurtenis die zo choqueert dat deze onderwerp van gesprek wordt, zoals een schietpartij in een winkelcentrum of het nieuwe kapsel van Justin Bieber. Waar haar leerlingen echter meer vanaf weten dan zij, zijn gebeurtenissen waar *iets* achter steekt, waarbij de overheid geen open kaart speelt en de waarheid compleet anders is dan zij denkt.

Vorig jaar speelde in de klas een ware hetze tegen de baarmoederhalsprik. Het begon met een leerling die iets over de invloed van de farmaceutische industrie las. Daarna hoorden ook andere leerlingen over wantrouwen ten aanzien van die prik. Verschillende experts verklaarden in de media dat de prik mogelijk gevaarlijke bijwerkingen had. Al snel ontstond er paniek onder de leerlingen: moesten zij zich wel of niet laten inenten? Uiteindelijk moest de overheid, met een opkomst van 48 procent bij de vaccinatie, concluderen dat de campagne mislukt was.

Illuminaten

Toen de paniek rondom de baarmoederhalsprik wegebde, begonnen onder de leerlingen andere, soortgelijke theorieën de ronde te doen: conspiratietheorieën, deels uit de oude doos. Dat de maanlanding van 1969 niet op de maan maar in een Hollywood-studio plaatsvond, wist u natuurlijk al. Andere theorieën worden gewoon geüpgraded: Michael Jackson die zijn eigen dood in scène heeft gezet, net als eerder Elvis

Presley en 2Pac. De strepen aan de hemel van vliegtuigen zijn in werkelijkheid *chemtrails*, die stoffen bevatten die ons gehoorzaam maken; gehoorzaam aan wie? Na het verschijnen van de film *Angels and Demons* (naar *Het Bernini Mysterie* van Dan Brown) wisten de leerlingen zeker dat de mens eigenlijk door *illuminaten* wordt bestuurd.

De populairste complottheorie van dit moment gaat over de aanslag op de Twin Towers. Denkt u dat de Twin Towers op 11 september 2001 als gevolg van de inslag van twee vliegtuigen zijn ingestort?

Mijn leerlingen tonen met behulp van de website www.waarheid911.nl aan dat dit slechts de versie is die ze ons doen willen geloven. De Twin Towers hadden helemaal niet kunnen instorten door alleen de inslag van de vliegtuigen! Het kan dus niet anders of beide wolkenkrabbers waren zorgvuldig met vooraf aangebrachte explosieven geprepareerd; door een ze die bovendien handig allerlei bewijsmateriaal ten laste van moslimterroristen hebben geplant.

Complot

Het is ook voor de leerlingen duidelijk dat het hier om complottheorieën gaat. Over hun waarheids- of waarschijnlijkheidsgehalte verschillen de meningen. Bedenk dat, indien ze (*illuminaten*, buitenaardse wezens, of wat dies meer zij) inderdaad zo goed zijn in *mind control*, zij dus ook wel eens degenen kunnen zijn die ons dergelijke complottheorieën inblazen... Overigens schijnt het permanent dragen van een hoedje van alumi-

Eerste man op de maan of in Hollywood? (Foto: NASA)

niumfolie goed te werken tegen *mind control*; of is dat ook een idee dat ze ons hebben ingestraald?

Filosoof Rob Wijnberg ziet een deel van de verklaring van de populariteit van complottheorieën in de kloof tussen burgers en politiek. Veel mensen wantrouwen de machthebbers en dit wantrouwen creëert een voedingsbodem voor theorieën over hoe machtige elites de wereld besturen. Een ander deel van de verklaring zou in de toegenomen complexiteit van de wereld liggen. We beschikken weliswaar over steeds meer informatie, maar deze informatie is zelden eenduidig, waardoor de interpretatie van de wereld eerder moeilijker dan gemakkelijker wordt. Een complottheorie biedt dankzij het hermetische karakter ervan eenduidige interpretatiemogelijkheden. Vraagtekens verdwijnen en toevalligheden blijken vruchtbare aanwijzingen voor bewijs, kortom een complottheorie verschafft de (zelf-)suggestie van begrip van de wereld.

Klimaatverandering

Een goed voorbeeld is de kwestie van klimaatverandering. Wetenschappers bewijzen dat de klimaatverandering door de mens wordt veroorzaakt. Groot alarm! Even later reageren andere wetenschappers dat het klimaat verandert, maar dat deze verandering natuurlijk van aard is. Een derde groep beweert vervolgens dat er helemaal geen sprake van klimaatverandering is. Wat moet nu worden geloofd? Zou het niet gaan om een angstcampagne van... een complot van wetenschappers, zekere overheidskringen, geheime diensten en... vooruit, ook nog een anti-semitisch sausje: joden?

Ineens valt alles op zijn plaats: angst voor klimaatverandering stimuleert minder verbruik van fossiele brandstoffen, olie dus. Minder oliegebruik vermindert de afhankelijkheid van olie-exporterende landen, oftewel de islamitische, Arabische staten, die daarvoor verzwakken en dan niet langer een bedreiging voor Israël vormen. Alweer een complottheorie klaar! Bewijzen te over. Koos de Amerikaanse presidentskandidaat Al Gore, de kampioen van climate change, niet Joe Lieberman als *running mate*? De joodse Joe Lieberman, welteverstaan?

Maanlanding

Wat kan tegenover complottheorieën worden gesteld? De absurditeit van het idee van *mind control* laat zich eenvoudig aantonen: als dat opgaat, is immers ook *mind control* zelf een ingestraald idee. Moeilijker ligt het met maanlandingen in de studio, een joods-, CIA- of ander complot achter 9/11, het complot achter de moord op John F. Kennedy, enzovoorts. Het punt is dat aanhangers van complottheorieën hun theorie niet als een hypothese beschouwen, die net zo kritisch tegen het licht moet worden gehouden als de officiële verklaring. Feiten (beter: interpretaties van feiten) die de laatste ondermijnen, worden meteen ook (maar onterecht) als bevestiging voor de eerste gezien.

Men dient overigens nooit te vergeten dat complottheorieën zich uitstekend voor complottheorieën lenen. Er is vast wel bewijs te vinden voor de veronderstelling dat de complottheorie over de maanwandeling die in een Hollywoodstudio in scène is gezet, zelf het product is van een kring van samenzweerders die de NASA een loer willen draaien. Is de maneschijn die nu door mijn raam valt wel die onschuldige maneschijn? Ik moest mijn hoedje van aluminiumfolie maar eens opzetten. ◀

Wilt u op dit artikel reageren, stuur dan een e-mail naar:
c.elout@maatschappijenpolitiek.nl.

(advertentie)

CIVITAS

Maatschappijleer voor de tweede fase havo/vwo

2e druk verschijnt augustus 2011
www.garant-uitgevers.nl

Civitas komt uit met een nieuwe bijgewerkte uitgave "Civitas de methode maatschappijleer waarmee leerlingen verder komen."

Lange tijd bestond maatschappijleer uit thema's met stof-achter-elkaar, met een sterke nadruk op encyclopedische kennis en beheersen van feiten en rijtjes. Maar dat is bij de vernieuwing van de Tweede Fase geschiedenis geworden.

Twee elementen hebben bevorderd dat de inhoud van het vak 'volwassen' werd: de invoering van de tweefasestructuur en zoals het nieuwe Handboek Vakdidactiek maatschappijleer schrijft: de invloed van "een opleider maatschappijleer, tevens methodeschrijver die al vanaf eind jaren zeventig het idee van een samenhangend begrippenapparaat voor het hele vak propageerde". (Handboek, bladzijde 48-49)

Die auteur heeft met enkele mederedacteuren Civitas geschreven, een methode met een beproefde achtergrondgeschiedenis. Want in talloze lessen is dat kader van samenhangende begrippen beproefd en vervolgens bijgewerkt

Daarmee heeft Civitas een niet meer in te halen voorsprong op de meest gebruikte methoden, die de oude thema-aanpak hebben aangepast.

Leerlingen die een jaar lang les hebben gehad met het boek, zijn enthousiast: "Ik heb in geen enkel ander vak zoveel geleerd". Oud-leerlingen gebruiken op hun opleidingen de Civitas-aanpak om andere studenten sociale en politieke vraagstukken uit te leggen. Een van de auteurs heeft op hun

uitnodiging op universiteiten en hogescholen gastcolleges gegeven.

Maar Civitas is een ook een sobere methode. Welbewust zijn het boek en de werkboeken havo en vwo niet opgeleukt met kleurige plaatjes. Alle aandacht gaat naar de zorgvuldig ontwikkelde inhoud:

- ✓ scherp gesneden begrippen die leerlingen helpen de werkelijkheid te analyseren
- ✓ samenhangende stof, waardoor leerlingen ook werkelijk bij ieder hoofdstuk verder komen. Er zijn daarom leerlingen die Civitas gebruiken om hun profielwerkstuk te maken.
- ✓ opdrachten die leerlingen helpen de maatschappelijke problemen te analyseren. De praktische opdracht laat de leerlingen de theorie in praktijk brengen.

Dat is ook het belangrijkste verschil met de andere methoden. De kennis en inzichten die Civitas levert, blijven de leerlingen bij.

De auteurs van Civitas geven zelf ook les. Aan de hand van hun ervaringen is de methode nu weer verder bijgewerkt en geactualiseerd.

Docenten die met de methode werken of dat van plan zijn kunnen in het vroege najaar een nascholing volgen waarin de diverse kanten van Civitas aan de orde komen. Die nascholing wordt georganiseerd door de afdeling Vakdidactiek Maatschappijleer van de Universiteit Leiden. U kunt zich daarvoor opgeven via onderstaande link: <http://www.philippens.com>

Zij hebben het toch echt van ons...

Hessel Nieuwelink

De regering regeert en Kamerleden controleren; althans, dat leert de theorie ons. Alom bekend is dat de praktijk een stuk weerbarstiger is. In het boekje *Je hebt het niet van mij, maar...*¹ geeft Joris Luyendijk een beschrijving van deze praktijk en laat hij zien dat deze inderdaad niet zo functioneert als de theorie ons leert. Wat voor betekenis hebben dergelijke lessen voor Maatschappijleer?

Je hebt het niet van mij, maar... staat boordevol aardige anekdotes over (deels) onverwachte relaties tussen politici, voorlichters, journalisten en lobbyisten (en ambtenaren), die bewijzen dat er nogal wat verschil is tussen hoe het er in Den Haag formeel aan toe zou behoren te gaan en hoe het er in werkelijkheid aan toe gaat. Een sprekend voorbeeld levert de beschrijving door Joris Luyendijk van een situatie waarin Tweede Kamerleden Kamervragen aan de minister stellen, nadat zij door ambtenaren over een bepaalde kwestie zijn ingelicht. Ambtenaren blijken dat namelijk ook wel eens te doen als zij in een machtsstrijd met de minister verwickeld zijn. Zij hopen op deze manier de minister aan het bewegen te krijgen. Verder geeft Luyendijk vele voorbeelden van contacten tussen politici, lobbyisten, journalisten en voorlichters, die op grond van tactische en strategische politieke overwegingen worden gelegd. Kortom, de praktijk in *Den Haag* lijkt dan wel anders te functioneren dan vanuit formeel perspectief mag worden verwacht. Het boekje van Luyendijk past in een traditie van het ter discussie stellen van de verhouding tussen de regerende regering en het controlerende parlement.

Het past ook binnen het verhaal dat de werkelijke macht niet bij het parlement of zelfs bij Den Haag in het algemeen ligt. Verschillende onderzoekers hebben op meer of minder overtuigende wijze betoogd dat economische actoren het beleid eigenlijk bepalen (met name multinationals), dat in ons polderlandschap niet het parlement maar overlegorganen (met name de Sociaal-Economische Raad, SER) het beleid bepalen en/of dat beleid niet in Den Haag maar in Brussel, of zelfs Washington wordt bepaald.

Formele situatie

Dat het in de praktijk niet zo functioneert als de formele benadering veronderstelt, is eigenlijk wel duidelijk, maar toch staat ons onderwijs bol van die benadering. In de lesboeken ligt sterk de nadruk op formele machtsverhoudingen (in Den Haag) bij de behandeling van politieke besluitvorming. Wij bezoeken met onze leerlingen de plenaire vergaderzaal van de Tweede Kamer, al dan niet via de Haagse Tribune, en vertellen dat 'het hier toch echt gebeurt!' Allemaal erg zinvol maar daarmee tonen wij wel een beperkt beeld aan onze leerlingen. Wij gaan meestal niet naar de SER, laten lobbyisten zelden naar onze lessen

komen en leren onze leerlingen amper iets over de Europese Unie of besluitvorming binnen andere, bovennationale instituties. Dat lijkt niet goed, want Nederlandse jongeren leren dan niet veel over de wijze waarop macht in de Nederlandse politiek is verdeeld.

De werkelijke macht niet ligt niet bij het parlement.

Cynisme?

Een reden om niet bij de informele relaties tussen de spelers op het Binnenhof stil te staan, zou kunnen zijn dat door er wel over te spreken, politiek cynisme in de hand zou kunnen worden gewerkt. Als leerlingen in de klas horen dat bij besluitvorming strategische overwegingen soms belangrijker zijn dan idealistische overwegingen, dan is het natuurlijk mogelijk dat (sommige) leerlingen daar cynisch van worden. Als een docent vertelt dat sommige journalisten liever niets over bepaalde misstanden schrijven, of, als ze dat wel doen, dat doen zonder man en paard te noemen – omdat ze bang zijn anders de glazen van hun eigen carrière in te gooien – dan is het goed mogelijk dat leerlingen denken: 'zie je wel, ze handelen daar allemaal uit eigenbelang!' Als leerlingen horen over ambtenaren die beleid van ministers op elk mogelijke manier proberen tegen te werken, hoe kan een leerling dan vertrouwen in de werking van de Neder-

landse democratie krijgen? Is het niet beter om, in de schaarse tijd die er in het onderwijs is, leerlingen over democratie te leren en slechts stil te staan bij formele regels en het ideaal van democratie? Dat lijkt me niet.

Realistische beschrijving

De meest voor de hand liggende reden is dat het bij Maatschappijleer belangrijk is dat jongeren leren hoe macht in de samenleving en de politiek werkt. Daarbij moet niet alleen naar formele verhoudingen worden gekeken, maar ook naar de praktijk.

Een tweede reden is dat het goed is om bestaande praktijken kritisch te beschouwen. Het is belangrijk dat jongeren de waarde leren inzien van democratische idealen en democratische instituties, maar het is ook goed dat jongeren in de les leren dat de praktijk vaak niet zo functioneert als velen wenselijk vinden. Politici zijn soms vooral met zichzelf en elkaar bezig, besluiten worden (soms) op andere plaatsen genomen dan in een parlementaire democratie wenselijk zou zijn, en zo zijn er nog een heleboel zaken te noemen die in de Nederlandse parlementaire praktijk zeker niet ideaal verlopen. Kortom, het is goed dat scholen zowel vertrouwen als een gezonde mate van wantrouwen in democratie proberen aan te leren.

Een derde reden waarom het goed is om hier in de les bij stil te staan is dat jongeren toch met de kritieken op de Haagse praktijk krijgen te maken. Zonder begrip van de context leidt nu juist dat gemakkelijk tot cynisme.

Er moet, kortgezegd, zowel aandacht worden besteed aan staatsrechtelijke verhoudingen en ideale beschrijvingen (meervoud!) van democratie als aan de niet zo ideale, door tactiek en strategie gekenmerkte politieke realiteit. ◀

Noot

1. Joris Luyendijk, *Je hebt het niet van mij, maar...*, Uitgeverij Podium, Amsterdam, 2010.

Wilt u op dit artikel reageren, stuur dan een e-mail naar: h.nieuwelink@maatschappijleer.nl.

Weinig topbanen voor veel oud-politici

Is er leven na de politiek?

Rob de Ruiter

Oud-politici die nieuw werk zoeken, kampen met problemen. Deze hebben te maken met hun politieke achtergrond. Oud-leden van de Tweede Kamer, oud-ministers, oud-staatssecretarissen, oud-wethouders en oud-gedeputeerden zijn in het algemeen slecht bemiddelbaar, althans naar fulltimetopbanen.

Rob de Ruiter volgde de voormalig bewindslieden.

In onderzoeken naar de toekomst van posities na een politieke carrière staan vaak zinnen als: 'De politiek is een slechte kweekvijver', 'Politici hebben een slecht imago', 'Politiek is geen springplank' en 'Voor je carrière moet je niet in de politiek gaan'. Er zijn zelfs organisaties opgericht die oud-politici naar nieuw werk pogen te bemiddelen. Het financiële aspect speelt hierbij ook een rol. Voormalig politici hebben dankzij de wachtgeldregelingen niet direct een financiële drijfveer om snel een betaalde baan te (her)vinden.

Bij dit alles doet zich een interessante paradox voor: politici hebben vooraf veelal het zelfbeeld dat zij boeiend zijn voor een ander type werkgever. Ze moeten ontdekken dat veel werkgevers juist twijfels krijgen bij het geklop van oud-politici op de deur van de directiekamer. Relatief eenvoudig gaat het als oud-politici weer in de politieke sfeer doorwerken, zoals Annemarie Jorritsma als burgemeester van Almere. Overigens landde daar ook voormalig Tweede Kamerlid Adri Duivesteyn aan, als wethouder.

Redenen genoeg om navraag te doen bij diverse (hoofd)werkgevers waarom zij voor een oud-politicus kozen? De pers-

voorlichters kwamen met de volgende antwoorden.

Camiel Eurlings wordt per 1 juli 2011 directeur KLM Cargo.

'Hij is gekozen op grond van zijn kwaliteiten en ervaring. Dat hij uit de politiek komt speelt geen rol.'

Jan Peter Balkenende is in dienst bij Ernst & Young.

'Er was een wederzijdse klik, en op grond van zijn kennis en ervaring. Hij heeft toegevoegde waarde voor ons bedrijf.'

Wouter Bos is werkzaam voor KPMG.

KPMG weigerde – ondanks twee gerichte verzoeken daartoe – om de vraag te beantwoorden. De woordvoerders verwezen graag naar hun persbericht uit september 2010. Hierin staat dat de bestuursvoorzitter 'heel verheugd' is en vanaf de eerste ontmoeting de 'juiste chemie' voelde. 'Ook met een meer *anonieme* achtergrond zou Wouter voor KPMG een geweldige aanwinst zijn. Wouters uitstekend gerichte politieke en maatschappelijke antenne kan ons helpen om meer van buiten naar binnen te leren denken en ons waar nodig een kritische spiegel voor te houden.'

Vermoedelijk zal Wouter Bos zich snel thuis voelen omdat de communicatiestijl van KPMG veel lijkt op die van een ministerie.

Frank de Grave is onder meer voorzitter van de Orde van Medisch Specialisten.

'De Orde heeft voor het eerst in haar geschiedenis gekozen voor een niet-

Nieuwe stap

Het vraag-en-aanbodspel is schimmig. Werkgevers doen daarover geheimzinnig. Wie nam het initiatief: klopte bijvoorbeeld Bos bij KPMG aan of wilde KPMG hem graag en is er met Balkenende geleurd zoals insiders beweren? Ook zijn werkgevers enigszins hypocriet over hun personele aanwinsten. Zij haas-

Politiek gen

Een aantal oud-politici is dus druk bezet en dat levert hen veel meer geld op dan de politiek, maar het zijn geen *meerurige echte topbanen*, zoals die van voormalig minister Hans Wijers bij AkzoNobel of van oud-staatssecretaris Dick Benschop die president-directeur van Shell Nederland is. Verder blijkt dat zij een politiek

Camiel Eurlings

Jan Peter Balkenende

Wouter Bos

Frank de Grave

Roger van Boxtel

Elco Brinkman

medicus. Het past binnen de veranderde en complexe omgeving waarin de Orde en haar partners moeten opereren. Het is nu essentieel om een voorzitter te hebben die de vertaalslag tussen (sic) politiek en medisch specialist kan maken.'

Roger van Boxtel is in dienst bij Menzis.

'Zijn kwaliteiten als organisatieadviseur in de zorgsector waren destijds doorslaggevend bij zijn eerste aanstelling als directeur bij Menzis, een echte fusieorganisatie. Deze ervaring in de zorg had hij vóór zijn landelijke politieke carrière. Daarnaast was zijn ervaring in de Haagse politiek belangrijk met het oog op de invoering van de basisverzekering. Nog steeds is zijn brede maatschappelijke oriëntatie van onschatbare waarde voor Menzis'. Roger van Boxtel sprak lange tijd de commercials voor Menzis in.

Elco Brinkman is parttime in dienst bij Bouwend Nederland (voorheen AVBB).

'Indertijd was hij een van de eerste politici die de overstap naar het bedrijfsleven maakte. De toenmalige bestuurders van het AVBB zochten voor de profilering van de bouw een voorzitter met uitstekende contacten in politiek Den Haag, iemand die "de weg weet". Sindsdien heeft de heer Brinkman zich tot boegbeeld van bouwend Nederland ontwikkeld.'

ten zich te melden dat het enkel en alleen gaat om kwaliteit en ervaring (de apolitieke verklaring). Tegelijkertijd lijkt juist de bekendheid door de politiek aantrekkelijk voor bepaalde werkgevers. Werkgevers ontkennen wel dat het louter toeval was dat een oud-politicus uit hun selectieronde kwam.

Verder valt op dat veel oud-politici hun heil in *gemengde werkpakketten* zoeken, dat wil zeggen: aan de universiteit (hoogleraar), in voorzitterschappen (besturen, commissies en verenigingen) en in commissariaten en dergelijke. Ruud Lubbers, Elco Brinkman, Wim Kok, Cees Veerman en Ernst Hirsch Ballin (twee keer hoogleraar) zijn daar intensief mee aan de slag gegaan. Hierbij is het overduidelijk dat de naamsbekendheid zwaar telt voor de betrokken werkgevers. Immers, een eenvoudige rekensom leert dat enkele van deze zeer mobiele oud-politici maar enkele minuten per week aan hun werkgevers kunnen besteden en dat is dus kennelijk voldoende. Oud-minister Jacqueline Cramer herbekeedde haar voormalige leerstoel over duurzaam ondernemen en werd directeur van het Utrechtse Centrum voor Aarde en Duurzaamheid. Vorig jaar stelde zij zich nog beschikbaar als Tweede Kamerlid, tevergeefs azend op een *luwteplek*.

gen hebben: ze komen nooit meer los van het politieke circuit. In tegenstelling tot Wijers en Benschop, blijven ze met grote regelmaat politieke klussen en de media opzoeken. Hierin zit een wonderlijke mix van *push* en *pull*-factoren. Medio 2011 komt er een nieuwe Eerste Kamer waar oudgedienden als Klaas de Vries, Elco Brinkman, Loek Hermans en Roger van Boxtel naar lonken. Overigens is een teruggang in de politieke banenhierarchie altijd teleurstellend. Kijk naar het aanzien van Job Cohen als burgemeester van Amsterdam en naar Gerda Verburg als minister die nu beiden tegen hun zin Tweede Kamerlid zijn. Overigens is degene met het allersterkste meerjarige politieke gen natuurlijk Hans Wiegel. ◀

Rob de Ruiter studeerde Sociale Geografie. Daarna bekleedde hij diverse managementfuncties bij overheid en bedrijfsleven. Thans runt hij al enige jaren zijn adviesbureau Streaming Projects. Met regelmaat publiceert hij in dagbladen en vaktijdschriften.

Wilt u op dit artikel reageren, stuur dan een e-mail naar: menp@publiek-politiek.nl.

Nieuws over de pilot Maatschappijwetenschappen

Hoe kan aan de concept-contextbenadering in de lespraktijk vorm worden gegeven? De docenten van de pilot Maatschappijwetenschappen zijn al een paar keer bij elkaar gekomen om zich te beraden over de wijze waarop ze na de zomervakantie met het nieuwe programma zullen starten. Het is duidelijk dat het programma niet langer thematisch zal zijn, maar hoe het dan wel is, is nog moeilijk voor te stellen.

Aan de hand van vier didactische modellen is verkend welke keuzen zijn te maken.

	Vertrekpunt kernconcepten	Vertrekpunt de context
Theorie als vertrekpunt	Start met theorie over kernconcepten	Start met theorie over de context
Verkenning door de leerling als vertrekpunt	Start met de verkenning van de kernconcepten	Start met de verkenning van de context

De pilot-docenten realiseerden zich dat het moeilijk is één bepaalde zuivere didactische stijl te kiezen. Dat hangt soms af van de klas (in de ene klas kan gemakkelijk theorie worden uitgelegd, maar in een andere helemaal niet), van het feit of het een havo- of vwo-klas betreft en of zelfs van het domein dat aan bod komt (het ene domein wordt veel moeilijker gevonden dan het andere). Het nadenken scherpt echter wel de keuzen die met het nieuwe programma zijn te maken.

Bij het eerste domein, Cultuur en socialisatie, kan worden gestart met paragrafen over de kernconcepten cultuur, socialisatie, identiteit en over politieke socialisatie en ideologie. Leerlingen oefenen hiermee aan de hand van allerlei voorbeelden en passen deze kernconcepten dan toe op de voorgeschreven context. Dat is voor het vwo Religie en voor de havo Samenlevingsvormen. Er kan echter ook meteen worden gestart met de context en het daarbinnen aanleren van de kernconcepten. Voor de pilot-docenten is van belang om voor zichzelf een didactische richting te kiezen, in verband met de samenstelling van de eigen lesmethode.

Flexibel lesmateriaal

Inmiddels hebben de schrijfgroepen hun eerste domein af en ze hebben een grote hoeveelheid materiaal geproduceerd waaruit de pilot-docenten kunnen kiezen. Wanneer de pilot-docent met een verkenning door de leerlingen wil starten, dan zal het eerste deel van zijn methode bestaan uit opdrachten met een verkennend karakter. Start hij met theorie, dan is het eerste deel een basistekst. De schrijvers hebben uitwijdingen van de leerstof in een apart deel gezet: *aanvullingen*. Vinden pilot-docenten die zinvol dan voegt hij die zelf toe aan de basistekst.

Uit de (te) grote hoeveelheid opdrachten zal de pilot-docent ook een eigen selectie moeten maken, afhankelijk van eigen voorkeur voor type opdracht, werkvorm of moeilijkheidsgraad.

Sommige docenten kiezen ervoor om alleen een basisboekje samen te stellen en alle opdrachten op de elektronische leeromgeving (ELO) te plaatsen, anderen willen toch zoveel mogelijk een eigen methode met leerteksten en opdrachten samenstellen.

Nu het eerste materiaal er ligt, wordt voor de pilot-docenten duidelijker waarmee ze met ingang van het nieuwe schooljaar gaan werken. In deze fase heeft het materiaal voor de betreffende docenten tevens de functie om zich in te lezen en in te werken. Op de volgende bijeenkomst wordt ze gevraagd om de schrijvers te adviseren en om aanpassingswensen kenbaar te maken. ◀

Lieke Meijs

Meer informatie over deze pilot is te verkrijgen bij Lieke Meijs (l.meijs@slo.nl).

De werkwloer

Anique ter Welle

Johan Cruijff

De drie onderwerpen voor het eindexamen Maatschappijwetenschappen zijn ook dit jaar Politieke besluitvorming, Massamedia en Criminaliteit en rechtsstaat. Bijna is het weer zover en zitten mijn leerlingen in aula of gymzaal, drie uur lang bronnen te lezen en vragen te maken. De afgelopen weken hebben we veel stof herhaald en flink geoefend met het maken van oude examenvragen. Massamedia en Criminaliteit zijn leuk, Politiek is saai en moeilijk. Tenminste, dat vinden de meeste leerlingen. Hoe vaak ik ook zeg dat politiek juist spannend is en eigenlijk ook niet erg ingewikkeld. Als je eenmaal snapt hoe het werkt, weet je het voor de rest van je leven, net zoiets als Wiskunde, roep ik dan blijmoedig. Ja precies, is het antwoord, saai en moeilijk dus.

Gescheiden

Wat me opvalt, is dat het voor veel leerlingen drie gescheiden onderwerpen zijn en (vooral ook moeten) blijven. Ze willen weten hoeveel vragen op het examen over het ene en hoeveel vragen over het andere onderwerp zullen worden gesteld. Als ik dan zeg dat er ook vragen zullen zijn, die zowel over politieke besluitvorming als over massamedia gaan, zie ik een eerste lichte paniek in hun ogen. In de echte wereld zijn het toch ook niet drie gescheiden onderwerpen, dus dat soort vragen zijn logisch, zeg ik ter geruststelling. Maar ik zie dat die opmerking het vertrouwen in een goede afloop van het examen niet doet toenemen. Het is juist belangrijk dat je die verbanden ziet, werp ik nog tegen, anders begrijp je het niet echt.

Media

Dat media ons over politiek informeren, dat snappen ze wel. Dat zien ze ook in de krant, op televisie, op internet. Dat politici niet altijd blij zijn met media-aandacht (waakhondfunctie) snappen ze ook. Maar dat sommige politici heel bedreven zijn in het bespelen van media en anderen minder, dat wordt al lastig om te begrijpen. Iedereen kan toch zijn standpunt op televisie uitleggen? Dat media zelf ook van invloed zijn op de politieke besluitvorming dan wel op de uitslag van verkiezingen, dat gaat ze eigenlijk te ver. Wie er wel of niet bij Pauw en Witteman mag aanschuiven? Lekker belangrijk!

Nieuw

Hoe komt dat toch? Ik weet het niet. Leerlingen weten veel van (moderne, sociale) media; meer dan ik in elk geval. Laatst heb ik nog plechtig moeten beloven het nooit meer over nieuwe media te hebben als ik het over internet heb. Want dat is echt niet nieuw meer! Wat ze weten gaat vooral over wat je er allemaal mee kunt. Over de inhoud van media zijn ze vaak naïef. Het was op het nieuws, dus het is waar. Zoiets. Van politiek weten ze veel minder en het interesseert ze ook minder. Uitzonderingen daargelaten natuurlijk.

Voetbal

Daarom geven we nu juist dit vak, om het begrip te stimuleren. Dus probeer ik steeds maar weer goede concrete voorbeelden te vinden die de relatie tussen media en politiek verhelderen. En toen was daar... Johan Cruijff. Redder in nood en niet alleen bij voetbal. Zijn conflict met het bestuur van Ajax vocht hij voornamelijk uit in de media. Zijn column in *De Telegraaf* kwam hem daarbij goed van pas. 'Ik schrijf jullie kapot', riep hij en zo geschiedde. De media houden nou eenmaal van Cruijff en niet van het bestuur van Ajax. Voetbal is misschien niet helemaal hetzelfde als politiek, maar als Ajax een bedrijf is waarom dan geen politieke partij. En mijn leerlingen? Die snappen nu hoe het werkt. Bedankt Johan! ◀

Geknipt

Kloof hoog- en laagopgeleiden steeds groter

Nederland ontwikkelt zich steeds meer tot een land waarin laag- en hoogopgeleiden langs elkaar heen leven. Niet langer is afkomst, maar opleiding bepalend voor de wereld waarin iemand meedraait. Het opleidingsniveau is de nieuwe sociale scheidslijn, stelt de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) in het rapport *Nieuwe ronde, nieuwe kansen*. Die conclusie wordt ondersteund door onderzoek van TNS NIPO. Ruim de helft van de ondervraagde hoogopgeleiden en tweederde van de laagopgeleiden verklaarden dat zij 'steeds minder' contact met elkaar hebben.

De decennia lang dominante gedachte dat de kinderen het beter krijgen dan hun ouders (sociale stijging) is aan het verdampen. Er spreekt somberheid uit de TNS NIPO-cijfers. Bijna driekwart van de respondenten denkt dat toekomstige generaties het slechter krijgen. Vooral laagopgeleiden maken zich zorgen over de (financiële) toekomst van hun kinderen.

Het perspectief van sociale stijging is niet langer houdbaar, stelt de RMO vast. Er dreigt volgens de Raad een nieuwe klassenmaatschappij te ontstaan, 'waarbij mensen zich in horizontale verbanden begeven, gebaseerd op het onderwijsniveau'. Deze trend dient volgens de RMO te worden gepareerd door optimale talentontwikkeling en een herwaardering van vakmanschap, ambachtsscholen en beroepen met een lage(re) opleiding.

(Bron: *de Volkskrant*, 28 april 2011)

Eind 2007 deed GroenLinks-parlementariër Tofik Dibi een wetsvoorstel waarin hij pleitte voor de introductie van het vak mediawijsheid op scholen. Hij was bang dat er zonder eindtermen niets van het vak terecht zou komen. De Algemene Onderwijsbond (AOB) is tegen een speciaal vak over media: 'Dan kan je overal wel een vak van maken', zegt Thijs den Otter namens AOB, 'Scholen moeten al zo veel. Als het dan echt moet, kan het wel worden ingepast in een vak als Maatschappijleer'.

(Bron: *NRC Handelsblad*, 19 april 2011)

Aanpak verzuim school

De gemeente Bergen op Zoom wil het spijbelen en het voortijdig schoolverlaten effectiever tegengaan. Dat gebeurt in samenwerking met veertien andere West-Brabantse gemeenten. De gemeenten gaan een gezamenlijke leerlingenadministratie opzetten. De gemeente Breda houdt die in de praktijk bij. Scholen moeten daar straks dagelijks melden welke leerlingen hebben verzuimd. Die gegevens worden onmiddellijk in de administratie verwerkt, zodat leerplichtambtenaren direct in actie kunnen komen.

Nu doen alle gemeenten dit nog zelf. Dat werkt niet optimaal, zegt wethouder Ad Coppens (Onderwijs): 'De uitwisseling van informatie tussen de scholen en de leerplichtambtenaar is nogal gebrekkig. Dat wordt veel beter als je het in één systeem samenbundelt. Bovendien vallen leerlingen die bijvoorbeeld in Bergen naar school gaan maar elders wonen, dan minder gauw tussen wal en schip'.

In een volgende stap gaan Bergen, Roosendaal, Woensdrecht, Steenbergen en Halderberge een gezamenlijk leerplichtbureau oprichten. Het uitein-

delijke resultaat moet zijn dat sneller en vaker aan de bel wordt getrokken wanneer een leerling in het voortgezet onderwijs dreigt af te haken. Coppens: 'We willen de schooluitval fors terugdringen. Leerlingen en ouders zullen merken dat we daar bovenop zitten'. (Bron: *BN/De Stem*, 28 april 2011)

Eén op de drie incidenten met verbaal of fysiek geweld tegen leerkrachten in het voortgezet onderwijs gaat de doofpot in. Veel docenten voelen zich niet serieus genomen door hun eigen directie: 'Je voelt je in de steek gelaten. De directie interesseert het niet. Hun reactie is dat het bij het vak hoort, dat de maatschappij nu eenmaal zo is. De directie denkt alleen aan het eigen imago en dat van de school. Negatieve publiciteit kost [de school] leerlingen en geld', aldus een ondervraagde docent.

(Bron: *Leeuwarder Courant*, 28 april 2011)

Docent lijdt niet onder kortere zomervakantie

Docenten in het voortgezet onderwijs hoeven geen vrije dagen in te leveren, als de zomervakanties met een week worden ingekort. Dat is afgesproken in de nieuwe cao waarover vakbonden met werkgevers overeenstemming hebben bereikt.

Het plan van Onderwijsminister Marja van Bijsterveldt om de zomervakantie in het voortgezet onderwijs terug te schroeven van zeven naar zes weken was groot punt van discussie in de cao-onderhandelingen. Eerder was al afgesproken dat scholen ter compensatie voor hun leerlingen vijf snipperdagen konden inroosteren. In de nieuwe cao staat dat docenten op deze dagen ook vrij zijn en deze dagen dus niet – zoals eerder het plan was – moeten inzetten om bijvoorbeeld vergaderingen of studiedagen te beleggen.

(Bron: *ANP*, 28 april 2011)

Lesmateriaal

NIVEAU: VMBO

Lesmateriaal 2.0

Op het snijvlak van politiek en nieuwe media

Nog niet zo lang geleden gingen partijleden in campagnetijd de straat op om folders uit te delen of met een kraampje op een koud en winderig winkelplein te staan. De plakploeg deed zijn ronde voor de posters en politici gingen op het juiste ogenblik de markt op om de laatste kiezers voor zich te winnen. Voor Maatschappijleer betekende dit dat docenten vmbo-leerlingen verkiezingsposters konden laten analyseren (zie de bijdrage van Christine Elout in *Maatschappij & Politiek* van mei 2010¹) of een wat sterkere vmbo-gl/tl-klas stukjes uit verkiezingsprogramma's konden laten vergelijken. Een kieskompas was vaak te lastig voor vmbo'ers, omdat de vraagstelling veel voorkennis en een forse woordenschat vereist.

Nu hengelen politici met Twitter, Facebook, YouTube en Hyves naar de aandacht van de kiezer. Ze sturen twitterberichten de wereld in, soms met triviale mededelingen, om te laten zien dat ze ook maar gewone mensen zijn: 'We eten rijst met saté², of zetten een krabbeltje op Hyves om contact te zoeken met de wereld buiten de Haagse stolp. Kortom: politici hebben de nieuwe media ontdekt (of is het juist andersom?). Deze ontwikkeling biedt aardige mogelijkheden voor *Lesmateriaal 2.0*.

Non-verbale communicatie

Inmiddels is het begrip *televisiedemocratie* ook in de lesmethoden doorgedrongen. Voor veel vmbo'ers is een politiek debat niet alleen saai (pratende hoofden), maar ook veel te ingewikkeld. In de woorden van een leerling uit een basiskadergroep: 'What the f*** zijn koopkrachtplaatjes?' Een televisiedebat laat echter ook non-verbale communicatie zien en dat biedt houvast voor andere benaderingen in de les. Bespreek met de leerlingen wat non-verbale communicatie is en laat ze in kwartet in een paar minuten bedenken welk non-verbaal gedrag een echte leider/politicus moet tonen. Denk aan kenmerken als: rechtop staan, goed in de camera kijken, ondersteunende handgebaren, energiek ogen, passende kleding, ernstige blik. Stel met de klas een top vijf van non-verbale gedragskenmerken samen. Laat vervolgens via YouTube³ een paar minuten van een lijsttrekkersdebat zien (zonder geluid!) en laat de leerlingen de items van de top vijf turven. Succes is verzekerd. Opeens valt het leerlingen op dat Geert Wilders nauwelijks recht in de camera kijkt, Job Cohen vaak met de schouders naar voren gebogen staat (en dus kwetsbaar oogt) en dat de overhemdboorden van Mark Rutte te ruim zijn. Laat de leerlingen noteren wie het krachtigst overkwam en waarom ze dat vonden. Besluit de les met een kort klassengesprek/onderwijsleergesprek.

Inhoud of mens

Minstens de helft van mijn leerlingen heeft een BlackBerry en bijna tweederde twittert. Dat is een mooi houvast om het thema Politiek aan nieuwe media te koppelen en zo op een eigentijdse manier onder de aandacht van de leerlingen te brengen. Zo is van Maxime Verhagen en Geert Wilders bekend dat zij veel twitteren.

Laat de leerlingen hier een keer een analyse van maken, bijvoorbeeld ten behoeve van een praktische opdracht.

De namen van vijf politici kunnen aan leerlingen van vmbobasisniveau worden gegeven om hun *basic twitter*-kenmerken te laten uitpluizen: 'Wie van deze vijf heeft de meeste volgers en hoeveel twitteraars volgen zij zelf?', 'Wie twittert het langst?', 'Wie twittert het meest?', 'Is het profiel van hun twitterpagina persoonlijk of standaard?' en 'Denk je dat twitteren helpt meer stemmen van jongeren te trekken?'

Voor wat sterkere groepen van kader- en gl/tl-niveau kan dieper op de tweets zelf worden ingegaan. Laat hen enkele dagen een politicus volgen en de betreffende tweets analyseren. Denk enerzijds aan taalgebruik ('Wie is het grofst?', 'Wie is het helderst?') en anderzijds aan de inhoud ('Zijn de tweets vaker politiek van aard of juist persoonlijk?', 'Zijn de politieke tweets goed te volgen of veel te lastig?'). Laat ten slotte analyseren of de tweets echt iets toevoegen of alleen maar zijn gepost om überhaupt iets te twitteren en 'mee te doen'. Laat ze dit in een werkstuk uitwerken (presenteren in groepsvorm kan natuurlijk ook).

Vriend

Regelmatig word ik door leerlingen uitgenodigd om *vriend* op Hyves te worden, als zij – tot hun verbazing! – eenmaal hebben ontdekt dat ik ook een Hyves-pagina heb. Dat ook politici Hyves of Facebook gebruiken en dat je *vriend* van hen kan worden is voor hen bijna ondenkbaar. Zo heeft Emile Roemer een goed bijgehouden Hyves-pagina waarop hij regelmatig berichten en filmpjes zet, is Jolande Sap er net mee begonnen en is Mark Rutte al nestor op dit medium.

Laat leerlingen uitzoeken welke politici een Hyves- of Facebook-pagina hebben en laat ze vervolgens beoordelen welke politicus het meeste werk van die pagina maakt.

Rappen met Piet Hein Donner

Minister Piet Hein Donner heeft geen Hyves-pagina, maar is wel met een rap op YouTube te vinden⁴: 'Ik ben Donner van Justitie'. Leg in de klas uit wie Piet Hein Donner is en vertoon de rap. Spreekt dit de leerlingen aan? Waarom wel of juist niet? Wat vinden zij ervan dat politici hun muzikale domein betreden? In een veilige groep kunnen leerlingen (in duo's) ook zelf een rap over een politiek thema maken. De combinatie van politiek en rap leent zich uitstekend voor een onderwijsleergesprek of als opstapje voor het thema Politiek. ◀

Douwe van Domselaar

Douwe van Domselaar is docent Maatschappijleer en Maatschappijleer 2 op het Don Bosco College in Volendam.

Noten

1. Christine Elout, 'Lesmateriaal Verkiezingsaffiches', in: *Maatschappij & Politiek*, 41 (mei 2010) nr. 3, pp.18–19
2. Legendarische tweet van Maxim Verhagen tijdens de kabinetscrisis op 15 januari 2010.
3. Zoek op YouTube op zoekwoorden als: *lijsttrekkers debat, verkiezingsdebat, Nederland kiest*, enzovoorts.
4. www.youtube.com/watch?v=jmLEt5oI5i8

Hyves-pagina's van politici

<http://emileroemer.hyves.nl>

<http://jolandesap.hyves.nl>

<http://mark-rutte.hyves.nl>

Recensie

Barbara Oomen en Marloes Vrolijk,
**Inspiratie voor mensenrechten-
educatie**, Stichting NJCM-Boekerij 50,
Leiden 2010, ISBN 978-90-6750-053-1,
136 pagina's, prijs: € 15

Inspiratie voor mensenrechteneducatie

Wolter Blankert

Naar de mening van Barbara Oomen en Marloes Vrolijk, auteurs van *Inspiratie voor mensenrechteneducatie*, horen mensen- en kinderrechten thuis in het burgerschapsonderwijs. De vraag is wat leerlingen over mensenrechten weten en moeten weten. Een vervolgvraag is: hoe kunnen docenten in het thema op een aantrekkelijke manier aandacht geven?

Onze leerlingen, in feite allen Nederlanders, moeten volgens de auteurs van *Inspiratie voor mensenrechteneducatie* beschikken over een gedegen kennis van de mensenrechten. Die kennis weten de schrijvers op één pagina samen te vatten, maar die bladzijde is zo dicht beschreven dat de vraag opkomt of de lat niet te hoog wordt gelegd. Bovendien stellen de auteurs dat het zeker niet alleen om deze kennis gaat, maar dat het nog belangrijker is dat leerlingen een houding ontwikkelen die daarmee strookt (niet pesten, niet discrimineren, actief politiek bedrijven en gemeenschapszin tonen). Mensenrechten kunnen zo een vanzelfsprekend deel worden van het sinds 2006 verplichte *burgerschapsonderwijs*. Diverse schema's met de bekende indeling *kennis, vaardigheden en houdingen* moeten dit aanschouwelijk maken.

De schrijvers wijzen erop dat Nederland in internationaal verband de verplichting heeft de mensenrechten een plaats in het leerplan te geven, maar dat daarvan weinig terecht is gekomen. De overheid verschuilt zich daarbij achter de zo gekoesterde 'vrijheid van onderwijs' van scholen. Het resultaat is dat Nederlandse scholieren in internationaal verband slecht scoren op dit terrein. De schrijvers hopen die achterstand te helpen inlopen door invloed uit te oefenen op de kerndoelen, de examenprogramma's, de Inspectie en de lesmethoden. Daarbij kan het reeds ontwikkelde lesmateriaal goed van pas komen. Voorbeelden van die lesmaterialen zijn in het boek opgenomen en dat levert aansprekend materiaal op, zoals *Movies that Matter*.

Kritiek

Uit elk onderzoek blijkt dat Nederlandse scholieren ontstellend weinig weten en dat een Deltaplan noodzakelijk is om dat te verhelpen. Bevraag onze scholieren, volgens die onderzoekers, niet over Europa, het milieu, de rechtspraak, de NAVO, gezond eten, de werking van onze democratie en, naar nu blijkt, ook niet over mensenrechten. De remedie heeft men al vijftig jaar bij de hand: de ontwikkeling van lespakketten voor elk van deze *educaties*. Helaas blijkt, uit weer ander onderzoek, dat geen leerkracht meer aan zijn lesmethode is geketend dan de Nederlandse. De auteurs van *Inspiratie voor mensenrechteneducatie* verwachten vooral veel van het aankwelen van 'de juiste houdingen' en daarbij betreden ze spiegelglad ijs. De vraag of onderwijs gericht aan *houdingen* bij leerlingen moet bijdragen, vormt al eeuwen een discussiepunt.

In het vreedzame Sneek werd in het gezagsgetrouwe jaar 1952 een leraar door *kritische* leerlingen – niet gehinderd door mensenrechtenkennis – ondersteboven uit het raam gehangen. Dit bericht werd destijds bewust door de plaatselijke pers genegeerd, terwijl het slachtoffer heden ten dage in zeven landelijke televisiepraatprogramma's de held zou kunnen uithangen om het verval der zeden te illustreren. Sinds ongeveer diezelfde tijd spelen mensenrechten en vredesonderwijs een rol binnen ons onderwijs, maar het valt lastig aan te tonen dat het daaraan is te wijten dat nog maar zo weinig leerkrachten buiten de schoolvensters bungelen.

**Bungelen door
mensenrechteneducatie
minder leerkrachten
buiten de schoolvensters?**

Te belangrijk

De auteurs stellen dat uit onderzoek blijkt dat het met die houdingen in menig ander land aanzienlijk beter gesteld zou zijn, zonder te vermelden dat onderzoek naar houdingen 100 procent onbetrouwbaar is. Dat Duitse en

Belgische leerlingen braaf correctere antwoorden aankruisen, wil geenszins zeggen dat zij correcter handelen. Het discriminatieverbod wordt genegeerd op de arbeidsmarkt en bij discotheken in de hele Europese Unie. Moet leerlingen (op zowel onze witte als zwarte scholen) worden ingepeperd dat zij in discussie moeten gaan met de personeelschef of de (kickbokser-) uitsmijter? Kan van hen worden geëist dat ze een e-mail naar hun gewaardeerde premier sturen die 'Nederland aan de Nederlanders wil teruggeven'? Wat het formuleren van gewenste houdingen en vaardigheden betreft, zingen de auteurs zich los van de realiteit. Zoals meestal het geval is bij het concretiseren van houdingen en vaardigheden, gaat het om een mengsel van open deuren ('genuanceerd kunnen denken') en naar satire neigende kolder

('actie ondernemen om mensenrechten uit te dragen en te beschermen, dichtbij en ver weg').

Het boek memoreert met instemming de uitbreiding van de mensenrechten, maar negeert het volstrekt vrijblijvende karakter ervan. Het tamelijk recente recht op voedsel en drinkwater biedt geen grond om als vluchteling te worden geaccepteerd (zoals bij de klassieke mensenrechten). Integendeel, mensen die er een beroep op doen als *gelukzoekers* worden gebrandmerkt.

Leraren Maatschappijleer kunnen vooral inspiratie putten uit de in dit boek behandelde lesmaterialen. Dat neemt niet weg dat het verstandig is ook de overige inhoud door te nemen, want de auteurs stellen terecht dat mensenrechten te belangrijk zijn om te negeren. ◀

(advertentie)

Gratis gastlessen (politiek) burgerschap voor het MBO!

Wilt u uw studenten in aanraking brengen met politiek en democratie? Vraagt u zich af hoe u de politieke burgerschapscompetenties op een aansprekende manier aan bod kunt laten komen?

Het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) heeft een aanbod van gastlessen dat zich richt op de politieke burgerschapscompetenties in het MBO. Enthousiaste gastdocenten van het IPP komen hiervoor graag naar uw school.

U kunt kiezen uit lessen met verschillende thema's:

- Stemmen
- Hoe kun je zelf invloed uitoefenen?
- Politieke partijen
- Rollenspel lokale politiek
- Europa

In alle lessen wordt kennisoverdracht gecombineerd met interactieve werkvormen. De gastdocenten geven per dag op één school minimaal twee en maximaal vijf lessen. De gastlessen zijn gratis en beginnen niet voor 9.00 uur. U vindt meer informatie over de gastlessen en de wijze waarop u deze kunt aanvragen op:

WWW.POLITIEKINDEKLAS.NL

Examenbesprekingen 2011

De examenbesprekingen voor Maatschappijleer 2 (vmbo) en Maatschappijwetenschappen (havo/vwo) zijn als u dit leest achter de rug. Deze examenbesprekingen organiseerde de NVLM op 30 en 31 mei in Utrecht. Op www.nvml.nl zullen de verslagen van de examenbesprekingen zo snel mogelijk online worden gezet.

Actieplan Beter Presteren

In het vorige nummer van dit blad berichtten wij u al over het *Actieplan Beter Presteren*, waarin het kabinet een aantal hoofdlijnen van zijn onderwijsbeleid vastlegt. Het gaat daarbij met name om extra nadruk op Engels, Nederlands en Wiskunde. Daarnaast is het kabinet van plan het aantal profielen op havo en vwo te halveren. Naar aanleiding van een consultatieconferentie op 31 maart heeft het NVLM-bestuur minister Van Bijsterveldt een brief geschreven waarin wij onze zorgen uiten over de plannen. In onze brief gaan wij in op de positie van burgerschapsvorming en op de herziening van de profielstructuur. Hieronder leest u enkele passages uit de brief:

Burgerschapsvorming

Uit het PISA-onderzoek blijkt dat Nederland het op het gebied van lezen, *science* en wiskunde minder goed doet dan gewenst. Daarom wilt u meer nadruk leggen op de vakken Nederlands, Engels, Wiskunde en Science. Deze extra aandacht voor de zogenoemde kernvakken kan leiden tot verminderde aandacht voor burgerschapsvorming. Dat is niet goed te begrijpen, omdat uit een ander internationaal onderzoek (*International Civic and Citizenship Education Study*, IEA, 2010) blijkt dat Nederland ook slecht scoort op het gebied van burgerschaps- onderwijs voor leerlingen tot 14 jaar. (...)

Op basis van de alarmerende conclusies uit het IEA onderzoek lijkt extra nadruk op burgerschapsvorming naast lezen, rekenen en science vanzelfsprekend. Tijdens de conferentie van 31 maart bleek echter dat er op uw ministerie wordt nagedacht over het afschaffen van het combinatiecijfer, waardoor leerlingen voor Maatschappijleer geen schoolexamens meer hoeven te doen. Dit idee komt voort uit de gedachte dat het de organiseerbaarheid voor scholen ten goede zou komen. Ons inziens is dit effect bijzonder beperkt. Het combinatiecijfer vergt alleen dat cijfers worden geregistreerd – wat toch al moet gebeuren voor het rapport – en worden gemiddeld. Extra tijd en kosten zijn hiermee nauwelijks gemoeid. Afschaffen van het cijfer leidt echter wel tot statusverlies voor Maatschappijleer, het profielwerkstuk en andere vakken die meetellen voor het combinatiecijfer. Dat heeft gevolgen voor de manier waarop leerlingen naar deze vakken en onderdelen kijken; en dit zal de kwaliteit van onder meer de profielwerkstukken en het burgerschapsonderwijs niet ten goede komen. Maatschappijleer is jarenlang een vak 'achter de streep' geweest. Terugkeren naar deze situatie gaat ongetwijfeld ten koste van de kwaliteit van het maatschappijleeronderwijs.

Vermindering van het aantal profielen

De aansluiting tussen het voortgezet en het hoger onderwijs kan en moet beter. Met de eventuele halvering van het aantal profielen komt dit streven in gevaar. Waar één natuurprofiel waarschijnlijk geen grote problemen zal opleveren voor de doorstroming en de keuzemogelijkheden van leerlingen, doet één maatschappijprofiel dat wel. Dat ene maatschappijprofiel dwingt leerlingen die geïnteresseerd zijn in alphavakken grotendeels hetzelfde vakkenpakket te kiezen als leerlingen met belangstelling voor gammavakken. Het ligt ons inziens voor de hand om voor beide typen leerlingen een eigen profiel te creëren. In het alfa-profiel zou Geschiedenis een verplicht profielvak moeten zijn, waarbij leerlingen daarnaast een keuze kunnen maken tussen een tweede moderne vreemde taal, Filosofie en een kunstvak. In het gamma-profiel zou Maatschappijwetenschappen een verplicht profielvak moeten zijn, waarbij leerlingen daar-

naast een keuze kunnen maken tussen Economie, Aardrijkskunde en Geschiedenis.

Onderwijscoöperatie

In het komende schooljaar start de Onderwijscoöperatie, waarin de drie onderwijsvakbonden, Beter Onderwijs Nederland en het Platform VVVO zijn verenigd. Zoals bekend is de NVLM lid van het Platform VVVO, waarin de vakinhoudelijke verenigingen samenwerken. Naast het lerarenregister zal de Onderwijscoöperatie zich bezighouden met de herijking van de bekwaamheidseisen en waarschijnlijk ook met een aantal activiteiten die tot nu toe door de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) werden uitgevoerd. Het is de bedoeling dat zoveel mogelijk werkzaamheden in de Onderwijscoöperatie door leraren worden verricht. De NVLM zal haar leden via de nieuwsbrief op de hoogte stellen van relevante vacatures binnen deze nieuwe organisatie.

Coen Gelinck

NVLM-bestuur

Hans Teunissen, voorzitter

telefoon: 06-28125692

e-mail: hansteunissen@nvml.nl

Coen Gelinck, vice-voorzitter

e-mail: coengelinck@nvml.nl

Felix van Vugt, secretaris

Amaliastraat 50

3522 AW Utrecht

telefoon: 06-16431651

e-mail: felixvanvugt@nvml.nl

Tom Stroobach, penningmeester

telefoon: 0320-249481

e-mail: tomstroobach@nvml.nl

Arthur Pormes

e-mail: arthurpormes@nvml.nl

Ingrid Faas, ledenadministratie

e-mail: ingridfaas@nvml.nl

Ruth Esselink, aspirant-bestuurslid

e-mail: ruthesselink@nvml.nl

Hetty Schepers

e-mail: hettyschepers@nvml.nl

www.nvml.nl

Girorekening NVLM: 1889654

Gesignaleerd

Nieuwe serie Dossier Maatschappijleer

Foto: Keke Keukelaar

In de NTR School-televisieserie *Dossier Maatschappijleer* voor Maatschappijleer in de bovenbouw havo/vwo komen vier onderwerpen aan bod die aansluiten bij de

examenonderwerpen in het gemeenschappelijke deel. Daarnaast is deze serie te gebruiken voor het vak Maatschappijwetenschappen in de profielen Economie & Maatschappij en Cultuur & Maatschappij. Elke aflevering kent een actueel maatschappelijk thema. Daarbij wordt in elk programma de actualiteit verbonden aan een maatschappelijk dilemma. Elke aflevering kent tevens een column van filosoof Rob Wijnberg (foto).

Aflevering 9—Rechtsstaat: De internationale rechtsstaat (uitzending: donderdag 9 juni 2011). Aflevering 10—Verzorgingsstaat: Sociale wetgeving (uitzending: donderdag 16 juni 2011). Aflevering 11—Parlementaire democratie: De omroepen en de politiek; 60 jaar televisie (uitzending: donderdag 23 juni 2011). Aflevering 12—Pluriforme samenleving: het toelatingsbeleid (uitzending: donderdag 30 juni 2011) Alle afleveringen worden van 09.45 uur tot 10.00 uur op Nederland 2 uitgezonden.

Informatie: www.schooltv.nl.

Migratiegeschiedenis

Naar schatting 98 procent van de Nederlanders heeft buitenlandse voorouders. Sporen van migranten zijn overal te vinden. In archieven, musea en thuis. Wat is uw relatie met migra-

tiegeschiedenis? Op de website www.vijfeeuwenmigratie.nl vindt u informatie over de geschiedenis van migranten in Nederland vanaf 1580. Zwerf van informatieblokje naar informatieblokje, gebruik de wereldkaart, bekijk migratiestromen per periode, of zoek gericht naar verhalen, foto's, voorwerpen, filmpjes, documenten en wetenschappelijke artikelen in de zoekmachine.

Meer informatie: www.vijfeeuwenmigratie.nl.

Identiteitstheorie

Wie ben ik eigenlijk? Wat is de zin van mijn leven? Waartoe ben ik hier op aarde? Dit zijn grote vragen die men zichzelf zou kunnen stellen. Verdedigd zal worden dat de vraag naar identiteit heeft te maken met bovenstaande vragen én beantwoord kan worden. Niet alleen personen maar ook organisaties stellen vragen naar hun identiteit. Wie zijn wij als organisatie? Waar staan wij als organisatie voor? Inzichten over persoonlijke identiteit zullen in deze studie gebruikt worden om te verhelderen hoe een organisatie de eigen identiteit kan uitleggen.

De identiteitstheorie van Paul Ricoeur is de leidraad in dit boek. Ricoeur laat zien dat identiteit geen vaststaand gegeven is, maar een voortgaande zoektocht naar een verhaal over onze ervaringen. In dat narratief wordt duidelijk wat volgens de verteller kwaliteit is. Een narratieve visie op kwaliteit, zo benadrukt Ricoeur, dient weloverwogen te zijn en dient bovendien aan te sluiten bij wat we doen. Hoe een persoon en hoe een organisatie een verhaal met een weloverwogen visie op kwaliteit kan ontwikkelen én kan waarmaken in de praktijk, wordt in dit boek aan de hand van vijf opgaven uitgewerkt. De wijze waarop een persoon of organisatie deze vijf opgaven uitvoert, dát toont de identiteit van deze persoon of organisatie.

Informatie: www.damon.nl.

**Het komende nummer van
Maatschappij & Politiek
verschijnt op 22 augustus.
De redactie wenst u een
prettige vakantie.**

Maatschappij & Politiek

is een uitgave van het Instituut voor Publiek en Politiek. Hierin zijn tevens opgenomen de mededelingen van de NVLM. De redacties zijn in hun journalistieke werkzaamheden onafhankelijk.

Redactie

Bas Banning, Wolter Blankert, Radboud Burgsma, Christine Elout, Coen Gelinck, Hans van der Heijde (hoofdred.), Lieke Meijs, Hessel Nieuwelink, Gerard van Rossum, Anique ter Welle, Jeff Peck (correspondent New York, VS).

Eindredactie

Maarten Cras

Vormgeving

Addy de Meester

Omslagfoto

Wikimedia

Druk

Drukkerij Haasbeek

Uitgever

Instituut voor Publiek en Politiek,

Prinsengracht 915

1017 KD Amsterdam

telefoon 020 521 76 00

e-mail: uitgeverij@publiek-politiek.nl

Redactiesecretariaat

Instituut voor Publiek en Politiek

Prinsengracht 915

1017 KD Amsterdam

telefoon 020 521 76 00

e-mail menp@publiek-politiek.nl

www.maatschappijenpolitiek.nl

Abonnementsprijs M & P 2011

€ 48,10 per jaar. Studenten € 41,10. Scholen en instellingen € 52,70. M & P verschijnt acht keer per jaar. Losse nummers €6,20 (exclusief verzendkosten).

Nieuwe abonnementen

Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan na ontvangst van het abonnementsgeld. Afhankelijk van de ingangsdatum wordt een evenredig gedeelte van de prijs van een jaarabonnement in rekening gebracht. Abonnementen kunnen ook worden aangegaan met terugwerkende kracht. Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Beëindiging abonnement

Opzegging schriftelijk tot 1 december van het lopende abonnementsjaar.

Auteursrecht

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd zonder voorafgaande toestemming van de redactie met uitzondering van de tekst van het leerlingenmateriaal, indien dit geschiedt zonder winst oogmerk. In alle gevallen dient de bron duidelijk te worden vermeld.

Advertenties

Zie www.maatschappijenpolitiek.nl.

Of op aanvraag bij de uitgever,

telefoon 020 5217600.

Kopij en mededelingen

Bijdragen naar het redactiesecretariaat.

ISSN 1566-1555

BEZOEK DE HAAGSE TRIBUNE

Breng een bezoek aan de geheel vernieuwde HAAGSE TRIBUNE.

U zit met uw klas in onze Trêveszaal of Tweede Kamerzaal! Kies uit de volgende educatieve programma's:

- Politiek
- Europese Unie
- Geschiedenis: Republiek of Koninkrijk
- Rechtsstaat
- Media
- Politiek voor het basisonderwijs

Kijk op de website www.dehaagsetribune.nl naar ons aanbod per dag.

De Haagse Tribune is een educatief programma rond het Binnenhof voor het voortgezet onderwijs, MBO en basisscholen.

DEELNAME IS GRATIS!

De Haagse Tribune is een onderdeel van het Huis voor democratie en rechtsstaat.

Informatie en inschrijving:
WWW.DEHAAGSETRIBUNE.NL

